

VIELÄ SEISOO GALLIAN KUKKO, VIELÄ LENTÄÄ ENGLANNIN KOTKA

- Virstanpylväitä erään sarjakuvalehden taipaleella -

Matti Lundberg

Asterixin helmo

Eurooppalaisen sarjakuvalehdistön elinvoimaisin kausi ulottuu 1930-luvun puolivälistä 1980-luvulle, kyseessä on siis kunnioitettava puolen vuosisadan taival. Eurooppalaisuudella tässä tarkoitetaan erityisesti ranskalaisen kielialueen lehtiä. Vuonna 1946 Tinttiä julkaisemaan perustettu Journal de Tintin ja samoihin aikoihin uudestisyntynyt, jo vuonna 1958 perustettu, pienten lasten sarjakuviin painottunut Spirou olivat tienraivaajina merkittävimpiä. Vuonna 1959 René Goscinny, Albert Uderzo ja Jean-Michel Charlier polkaisivat käyntiin seikkailusarjoihin painottuneen Piloten. Lehdessä esiintynyt gallialaisten pieni voimamies Asterix teki siitä miljoonalevikkisen. Kun vielä vuonna 1975 perustettu scifi-lehti Metal Hurlant sekä vain aikuisille suunnattu sarjakuvajulkaisu (a suivre) näkivät päivänvalon, voitiin eurooppalaisen mitapuun näkökulmasta vetää yhtäläisyysmerkit koko maanosan ja gallialaisen alueen sarjakuvalehdistön välille. Niin ylivoimaista ranskalais-belgialainen sarjakuvatuotanto Länsi-Euroopassa oli. No, Italiasta tuli jotakin, kuten Hugo Prattin vuonna 1967 perustama Sgt. Kirk-lehti ja erotiikalla ladattu Linus, mutta siinä se sitten melkein olikin.

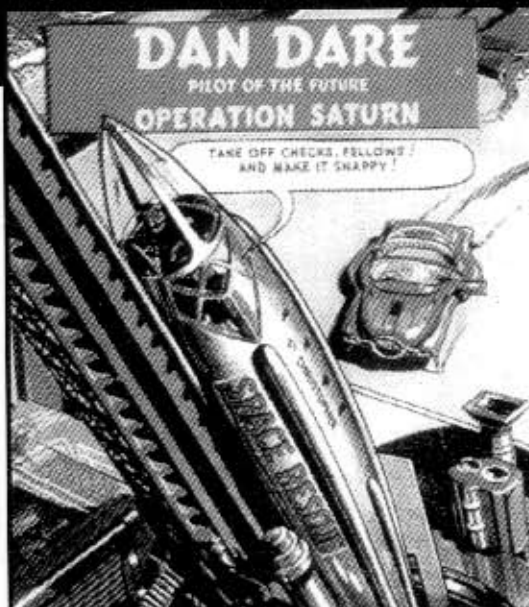
Näytti todellakin siltä, ettei briteillä ollut tarjota muuta kunnon vastusta ranskankieliselle vyörytykselle kuin erinomaiset sanomalehtistriipit. Norman Pettin 1930-luvulla aloittama vähäpukeinen Jane (Jenni), vuonna 1943

syntynyt Garth ja seuraavalla vuosikymmenellä liikkeelle lähteneet (avaruus)lentäjäsarja Jeff Hawke ja James Bond olivat parhaita. Garthin kirjoittaja Peter O'Donnellin ja Jim Holdawayn upea Modesty Blaise tuli kuvaan mukaan Evening Standardin strippinä vuonna 1963. Kiekuiko Gallian kukko sittenkään kukkulan huipulla?

Brittien vastaus - Eagle

Harvat meistä enää muistavat vanhaa englantilaista Eagle-lehteä, jota sai aikoinaan Suomestakin. Siinä oli lehti, joka sanan varsinaisessa merkityksessä seiso i anglosaksien puolustusasemana Gallian sarjakuva-armadaa vastassa. Ja upeasti seisoikin!

Eagle aloitti jo vuonna 1950, vuosi meikäläisen Sarjakuvalehden jälkeen, jota se rakenteeltaan erilaisten sarjakuvien tarjoajana myös muistutti. Alusta lähtien Eaglen etusivulla esiintynyt Frank Hampsonin luoma scifi-sarja Dan Dare oli selvästi lehden lippulaiva, jonka ympärille muu aineisto koottiin. Eagle oli englantilaisen kirkonmiehen, pastori Marcus Morrisin ideoima nuorisolehti, jonka tarkoituksena oli ohjata lukijoittensa mielenkiinto pois amerikkalaisten kauhutarjakuviin parista "tervehchenkisempien" sarjojen äärelle. Morrisin ajatuskaava oli paljolti samanlainen kuin isä Norbert Wallezilla, joka jo vuonna 1925 toimitti Kahdeskymmenes vuosisata -nimistä katolista viikko-lehteä Belgiassa. Vuonna 1928 isä Nor-

Kuva on Eaglen kultakauden numerosta vuodelta 1953.

bert ideoi uudenlaisen nuortenlehden, Le Petit Vingtiemen, jonka toteutuksen hän uskoi nuorelle sarjakuvapiirtäjälle Georges Remille, sittemmin Hergénä tunnetuksi tulleelle.

Kuten isä Norbert näki Hergén piirtäjänkyvyt, myös Morris oivalsi nuoren Frank Hampsonin lahjakkuuden ja luotti avaruuslentäjä Dan Daren vetovoimaan lukevan brittinuorison keskuudessa. Morris osui naulan kantaan. Eaglen suosio oli jo ensimmäisessä ilmestymisvuotena tavaton. Parhaimmillaan lehden levikki kipusi lähelle miljoonaa. Se oli paljon joka viikon perjantaina ilmestyneelle sarjakuvalehdelle.

Eaglessä ilmestyi toki muitakin eri tekijöiden kohtuullisia brittisarjoja, kuten cowboy-aiheinen Riders of the Range, puhtaassa kolonialismin hengessä piirretty erämaaseikkailu Luck of the Legion, sekä jopa raamattuaiheinen sarjakuva. Mutta Dan Dare - Pilot of the

Future oli tärkein. Koko Eaglen suosio lepäsi lentäjäsankarin hartilla ja sarjakuva alkoikin itsekoitettusti aina lehden etusivulla. Lehdessä oli myös omat palstansa keräilylle, urheilulle ja jopa partio toiminnalle. Jokaisessa numerossa esiteltiin lisäksi aikakautensa upeimpia teknisiä uutuuksia, kuten vetureita, lentokoneita, autoja ja aseita. Yleensä niitä piirsivät sellaiset alansa huiput kuin Ashley Wood ja Goffrey Wheeler. Eagle Clubissa eri alojen asiantuntijat vastailivat lukijoiden lähettämiin kysymyksiin. Myös Eaglen loisteliaan nelivärinen painatus oli omiaan houkuttelemaan sarjakuvista vähemmän kiinnostuneitaakin tutustumaan lehteen.

Dan Dare

Ei liene liioiteltua sanoa, että Frank Hampson (s. 1918) oli piirtäjänä luonnonlahjakkuus. Hänen ainoa koulutuksensa oli muutama vapaa-ajalla käyty piirustuskurssi Southport School of Artissa. Tärkeän ensikontaktin sarjakuvien ihmemaahan hän sai lukemalla teini-ikäisenä torontolaisia sanomalehtiä, joita Kanadan-sukulaiset perheelle lähettivät. Lehdissä esiintyivät ainakin Milton Caniffin Terry and the Pirates ja Hal Fosterin Prinssi Rohkea. Hampson vakuuttui ettei parempia sarjakuvia ollut olemassakaan, ellei niitä sitten itse joskus tekisi. Toinen merkittävä vaihe Hampsonin tulevalle piirtäjänuralle oli lähes seitsemän sodassa vietetty vuosi. Brittijoukkojen aselajit arvomerkkeineen ja armeijan hierarkia tulivat larkasti muistiinpannuiksi. Niinpä brittijoukot siirtyivätkin res.luutnantti Hampsonin kynästä melkein sellaisenaan tulevaisuuden avaruusjoukoiksi. Dan Daren lentäjänpuku olikin suora kopio brittiupseerin univormusta.

Sarjakuva oli alusta pitäen piirrosjäljeltään loistelas ja juonenkulultaan huimasti aikaansa edellä ranskankielisiin kilpailijoihinsa verrattuna. Hampsonille ei kuitenkaan riittänyt pelkkä seikkailu, vaan tarinassa tuli olla myös sanoma. Hampson oli itse ollut aikalaistodistajana tuholle, jota saksalaisten V-2 ohjukset aiheuttivat Antwerpenissä. Ensins natsiterorin, sitten atomipommin ja lopuksi niitä seuranneen kylmän sodan ilmapiiri oli Englannissakin miltei

käsinkosketeltavissa. Tähän asiantilaan Hampson tahtoi tuoda rahtusen toivoa. Siksi Dan Daren perusvire on vahvan optimismin sävyttämä. Tulevaisuus, vaikka sekin oli uhkia täynnä, nähtiin sarjakuvassa myönteisenä. Piirtäjän usko Yhdistyneisiin kansakuntiin oli vahva ja tämän vastine Dan Daressa, Interplanetaarinen yhteisö, toimi "hyvien" vastavoimana "pahoille", joita edustivat mm. mekonit, treenit, cryptot ja monet muut ulkoavaruuden kummajaiset. Toisin nämäkin hahmot Hampson piirsi niin perusteellisesti, että kukin muukalaiskansansa sai tarkat luonteenpiirteensä. Samoin niiden kaikkien yhteiskuntajärjestelmät eri arvoasteikkoineen olivat selkeästi määriteltäviä. Dan Dare itse oli tavallinen ihminen, kaukana supersankarin arkkityypistä, joskin esikuvalliseksi luotu brittiläisen me-hengen soihdunkantaja.

Paitsi loistava piirtäjä Hampson oli myös aikansa teknofriikki, joka vakaasti

uskoi teknisten innovaatioiden luovan paremman maailman. Itse Arthur C. Clarke oli Hampsonin tukena uusien maailmojen visioijana Dan Daren varhaisimpien jaksojen aikana. Kun muistamme, että Eaglen päätoimittaja Marcus Morris oli pappi ja että Frank Hampson yhtäkkisesti vuonna 1959 lopetti Dan Daren piirtämisen ryhtyäkseen valmistelemaan sarjakuvaa Jeesuksen elämästä ja vielä tähän yhteyteen liitämme Arthur C. Clarken, saa Dan Dare lähes messiaanisia piirteitä.

1950-luvun stereotyyppiolta Dan Darekaan ei täysin välttynyt. Sarjakuva heijasteli läntistä ajattelutapaa kommunisminpelkoineen sekä naiivia uskoa atomivoiman kaikkivoipaisuuteen. Samalla sen kuvamaailma oli varsinkin erilaisten teknisten vempainten, avaruusaluksien ja sädeaseiden osalta velkaa vanhoille jenkkien kulttuurisarjoille, kuten Nowlanin ja Calkinsin Buck Rogersille ja Alex Raymondin Flash Gor-

**Keith Watsonin piirtämä
Dan Dare suoritti
harvinaisen visiitin
Sarjakuvalehden sivuille
vuonna 1964.**

donille. Myös henkilögalleriassa oli sukulaisuutta. Buck Rogersilla oli tyttänsä Vilma,

Flash Gordonilla Dale Ardeninsa ja Dan

Darella assistenttinsa, hemaiseva tohtori Peabody, jonka kanssa Dare neljäkymmenen poikamiesvuoden jälkeen vihdoinkin avioitui. Ja kyllä Eaglen kustantajakin ymmärsi takoa silloin kun rauta oli kuumaa. Erilaista Dan Dare -oheiskrääsää, kuten paitoja, pyjamia, keräilykuvia jne. myytiin vuonna 1957 miljoonan punnan edestä. Tästä kaikesta huolimatta Dan Dare oli erilainen ja omalciomainen brittisarja. Ranskalaisella kielialueella ei tuohon aikaan ollut tarjota mitään vastaavaa ja samalla Dan Dare croisi virkistävästi amerikkalaisesta mainstreamista.

Luccan sarjifestivaaleilla vuonna 1975 jo lähes unohtetulle Hampsonille myönnettiin "il prestigioso maestro"-arvonimi ja Dan Dare julistettiin sotien jälkeen parhaiten piirretyksi ja kirjoitetuksi sarjakuvaksi. Sarjakuvan suurmestari Frank Hampson kuoli vuonna 1986.

Suomalaiset lukijat saivat tehdä Dan Daren kanssa tuttavuutta kokonaista kaksi kertaa, kun Sarjakuvalehden numeroissa 17/1963 ja 16/1964 julkaistiin muutama Keith Watsonin piirtämä irrallinen ruutu. Tarina jäi täysin torsioksi (epäilemättä, jos julkaiseminen rajoitui irtoruutuihin; Pt.) ja Dan Dare Suomessa valitettavasti pelkäsi marginaalitaipaukseksi. Vanhoissa Korkeajännityssarjan numeroissa ja Siivet-lehdissä voi meikäläinenkin lukija vielä seurata samojen taiteilijoiden kynänjälkeä, jotka olivat osaltaan luomassa legendaarista Eagle-lehteä.

Myöhemmin...

Eaglen kultakausi päättyi vuonna 1959, kun Frank Hampson lopetti Dan Daren piirtämisen ja Marcus Morris vetäytyi eläkkeelle. Uudeksi päätoimittajaksi tuli Clifford Maykins. Hän toi Eagleen mukanaan uudet piirtäjät, kuten Frank Bellamyn, joka piirsi myös Garthia, Don Harleyn ja Keith Watsonin. Hampson olisi tullut takaisin vielä myöhemminkin, jos Maykins olisi huolinut. Eagle oli saanut kovan kilpailijan uudesta lehdestä nimeltä TV 21, jota toimitti Gerry Andersson, mies suursuusion saavuttaneen Myrskylinnut-tv-sarjan taustalta.

Eagle jatkoi uusien tekijöiden voi-

min vuoteen 1969, jolloin lehti jo melkoisesti romahtaneen painosmäärään seurauksena sulautui toiseen sarjakuvajulkaisuun. Uudessa Lion-lehdessä ilmestyi vielä vanhoja Dan Dare -larinoita, mutta pilotin viimeinen lento tuntui vääjäämättä häämöttävän. Yleisön maku alkoi muuttua.

Mutta karhua ei oltu vielä kaadettu! Vuonna 1977 Fleetway Publishing, jolle Eaglen kaikki oikeudet olivat siirtyneet, ryhtyi julkaisemaan aivan uudentyyppistä sci-fi-lehteä, 2000AD:ta. Sen painotukset olivat jo selvästi esi-cyberpunkin puolella. Dave Gibbonsin piirtämä, lähinnä jonkinlaiseksi esi-Rambohahmoksi uudistettu Dan Dare teki comebackin lehden sivuilla. Lehdessä esiintyi toinenkin "rambo", Judge Dredd. Sankarit kohtasivatkin toisensa cräässä lehden seikkailussa.

Vuosina 1982-93 kotka nousi vielä kerran siivilleen Eagle Comic -nimisenä ja yritti uudelleen vanhalla konseptilla sekä toi takaisin jälleen uudistetun Dan Daren. Tämä hahmo oli alkuperäi-

sen pilotin perillinen ties monnessa sukupolvessa. Gerry Embletonin ja Ian Kennedyn sarja ei elänyt pitkään. Siinä sivussa Dan Dare mainosti myös Mobilin polttoaineita.

Eagle Comicilla riitti kuitenkin yritystä ja alkuperäinen Dan Dare koki (taas) jälleensyntymän. Sarjaa piirsi Hampsonin tyyllille uskollisena Keith Watson. Aika oli kuitenkin Englannisakin ajanut sarjan ohi. Eaglen vihoviimeinen numero ilmestyi joulukuksi 1993, jolloin lehden painos oli vain kalpea muisto entisistä ajoista, 20 000 kappaletta.

Vaikka Eaglen ja Dan Daren muistosanat lienee jo lausuttu, ei noin kauan eläneen sarjakuvalehden eikä liioin sen kirkkaimman tähden Dan Daren muisto silti hetkessä katoa. Tästä on todisteena The Timesissa hiljan ilmestynyt parodia, jossa esiintyy kovasti Tony Blairia muistuttava Dan Blair. Oppositiojohtaja William Hague on puolestaan saanut Dan Daren vanhan vastustajan Mekonin piirteet!

Uusiutunut Eagle vuodelta 1990. Dan Darekin on muuttunut ja saanut epäilyttävästi Rambon piirteitä. Huomatkaa hyvä seura, mm. NKOTB.